

Návrh státního závěrečného účtu České republiky za rok 2021

Sešit B

Ekonomický vývoj a hospodaření sektoru vládních institucí

Obsah

I. Ekonomický vývoj	1
1 Základní tendence makroekonomického vývoje	1
2 Ekonomický výkon	2
2.1 Poptávka	3
2.2 Nabídka	3
2.3 Důchody	4
3 Cenový vývoj	5
3.1 Spotřebitelské ceny	6
3.2 Ceny výrobců	7
4 Trh práce	8
4.1 Ekonomická aktivita	8
4.2 Zaměstnanost	9
4.3 Nezaměstnanost	9
4.4 Mzdy	10
5 Platební bilance	11
5.1 Běžný účet	12
5.1.1 Zahraniční obchod se zbožím (podle ČSÚ)	13
5.2 Kapitálový účet	15
5.3 Finanční účet	15
5.4 Devizové rezervy	16
6 Měnový vývoj a finanční trh	16
6.1 Vklady a úvěry	16
6.2 Úrokové sazby	17
6.3 Měnové kurzy	18
7 Srovnání makroekonomického rámce schváleného státního rozpočtu na rok 2021 a jeho změn se současnými daty	19
II. Hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2021	21

Seznam zkratk

CPI	Index spotřebitelských cen
ČNB	Česká národní banka
ČSÚ	Český statistický úřad
ECB	Evropská centrální banka
HDP	Hrubý domácí produkt
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
PRIBOR	Mezibankovní nabídkové úrokové sazby na českém bankovním trhu
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Hrubý domácí produkt.....	2
Tabulka č. 2: Výdaje na hrubý domácí produkt	3
Tabulka č. 3: Produktivita práce a jednotkové náklady práce (podle národních účtů)	4
Tabulka č. 4: Důchodová struktura hrubého domácího produktu.....	5
Tabulka č. 5: Základní ukazatele cenového vývoje	5
Tabulka č. 6: Index spotřebitelských cen	7
Tabulka č. 7: Základní ukazatele trhu práce podle VŠPS.....	8
Tabulka č. 8: Průměrná, mediánová a minimální mzda	11
Tabulka č. 9: Průměrná hrubá měsíční mzda dle odvětví	11
Tabulka č. 10: Běžný účet v % HDP	12
Tabulka č. 11: Komoditní struktura vývozu a dovozu	14
Tabulka č. 12: Makroekonomický rámec státního rozpočtu pro rok 2021 vs. současný stav	19
Tabulka č. 13: Hlavní fiskální ukazatele	21

Seznam grafů

Graf č. 1: Hrubý domácí produkt	2
Graf č. 2: Podíly sumárních složek důchodů na HDP	4
Graf č. 3: Spotřebitelské ceny a ceny výrobců	6
Graf č. 4: Spotřebitelské ceny	7
Graf č. 5: Ceny výrobců.....	8
Graf č. 6: Ekonomická aktivita (15 +)	9
Graf č. 7: Míra nezaměstnanosti VŠPS a podíl nezaměstnaných na populaci 15-64 let MPSV	10
Graf č. 8: Platební bilance	12
Graf č. 9: Poměr běžného účtu a jeho složek k HDP	13
Graf č. 10: Obchodní bilance se zbožím	14
Graf č. 11: Podíl zemí EU na zahraničním obchodě ČR	15
Graf č. 12: Celkový objem úvěrů domácnostem	16
Graf č. 13: Celkový objem úvěrů nefinančním podnikům.....	17
Graf č. 14: Krátkodobá peněžní výnosová křivka	17
Graf č. 15: Výnosy státních dluhopisů	18
Graf č. 16: Nominální měnový kurz CZK vůči USD a EUR	19

I. Ekonomický vývoj

1 Základní tendence makroekonomického vývoje¹

V roce 2021 vzrostl ekonomický výkon ČR o 3,3 %, k čemuž kladně přispěly všechny složky domácí poptávky, nejvíce změna stavu zásob a spotřeba domácností. Naopak saldo zahraničního obchodu růst ekonomiky silně zpomalilo. Na oživení ekonomické aktivity se podílely zpracovatelský průmysl i většina odvětví služeb. Uzavírání záporné mezery výstupu brzdily problémy v globálních dodavatelských řetězcích.

Nárůst soukromé spotřeby plynul z rostoucího disponibilního důchodu stimulovaného fiskálními transfery i snížením zdanění. K růstu výdajů na konečnou spotřebu sektoru vládních institucí přispěly navýšení zaměstnanosti ve veřejném sektoru a nákupy zboží a služeb spojené s řešením epidemie. Tvorba hrubého fixního kapitálu se po předchozím propadu oživila pouze mírně, a to navzdory obnovenému hospodářskému růstu v zahraničí, rozvolnění protiepidemických restrikcí a uvolněným měnovým podmínkám. V její dynamice se příznivě projevil investice sektoru vládních institucí podpořené realizací projektů spolufinancovaných fondy EU. Soukromá investiční aktivita zůstala utlumená vlivem nedostatku klíčových výrobních komponent. Dynamika dovozu zboží tažená silnou akumulací zásob podstatně překonala tempo vývozu.

Trh práce v průběhu roku postupně reflektoval ekonomické oživení, a opět se zvyšovalo napětí vyvolané nedostatkem pracovních sil. Zaměstnanost za celý rok 2021 mírně poklesla o 0,4 %, míra ekonomické aktivity v kategorii 15–64 let se meziročně zvýšila o 0,2 p. b. na 76,6 %. Míra nezaměstnanosti se ještě nepatrně zvýšila o 0,2 p. b. na 2,8 %, vyššímu nárůstu nezaměstnanosti zabránila podpůrná fiskální opatření. Ekonomický růst se projevil i na růstu mezd, který byl oproti předchozímu roku téměř dvojnásobný. Vliv na to mělo i zvýšení minimální a zaručené mzdy o 4,1 %.

Ke zvýšené 3,8% inflaci přispěly frikce na straně nabídky a výrazný růst ceny ropy i jiných komodit na světových trzích. Menší roli sehrál také růst jednotkových nákladů práce. Meziroční inflace se pohybovala nad 2% inflačním cílem ČNB, zejména v závěru roku pak vystoupala výrazně nad horní 3% hranici tolerančního pásma cíle. V souvislosti s frikce na straně nabídky a podstatným růstem cen komodit se značně zvýšily i ceny průmyslových výrobců.

Běžný účet platební bilance skončil v roce 2021 schodkem ve výši 0,8 % HDP, v meziročním srovnání se zhoršil o 2,8 p. b. K zápornému saldu přispěl hlavně citelný pokles aktiva bilance zboží vlivem výpadků v dodavatelských řetězcích a silné dynamiky dovozů v souvislosti s akumulací zásob.

Vnější prostředí

Oživení světové ekonomiky v návaznosti na zlepšení pandemické situace z počátku roku 2021 bylo v jeho druhé polovině tlumeno nedostatkem výrobních vstupů, vysokými cenami komodit a znovuzavedením restriktivních opatření kvůli opětovnému zhoršení epidemické situace. To se projevilo v odstávkách výroby, narušení globálních dodavatelsko-odběratelských řetězců a oslabení spotřeby domácností.

Ekonomika Spojených států amerických prokázala vysokou odolnost a v roce 2021 vzrostla o 5,7 %. Růst byl tažen všemi složkami agregátní poptávky, především pak spotřebou domácností a fixními investicemi. Nezaměstnanost v průběhu roku klesla přibližně o 3 p. b. na 3,9 %. Navzdory rychle se zvyšující ekonomické aktivitě a vysokému růstu cenové hladiny ponechal Fed hlavní úrokovou sazbu v cílovém pásmu 0,00–0,25 %, avšak ke konci roku začal postupně snižovat tempo nákupu aktiv.

Ekonomický výkon Evropské unie v roce 2021 vzrostl o 5,3 %. K růstu kladně přispěly všechny sektory ekonomiky. V návaznosti na zlepšení epidemické situace zaznamenala velké oživení především spotřeba domácností, ale i investice do fixního kapitálu. Navzdory problémům s výrobními vstupy se pomalu začal zotavovat mezinárodní obchod. Překážky v zásobování se projevil v nárůstu zásob. Fiskální politika působila expanzivně i v roce 2021. Nezaměstnanost během roku 2021 pozvolna poklesla až na 6,3 % v prosinci.

¹ Kapitoly byly zpracovány na základě statistických dat známých do 6. dubna 2022 včetně.

Průměrná míra inflace dosáhla v Evropské unii 2,7 %. Za rychlejším tempem růstu cenové hladiny stál souběh problémů s omezenými dodávkami výrobních vstupů a silného ekonomického oživení po uvolnění protiepidemických restrikcí. Navzdory pozorovaným silným inflačním tlakům ponechala Evropská centrální banka svoji hlavní úrokovou sazbu na nulové úrovni, a to z titulu očekávaného přechodného charakteru proinflačních faktorů. Nákup aktiv však začala koncem roku 2021 postupně tlumit.

Ekonomika Německa vzrostla o 2,9 %. Oživení bylo negativně ovlivněno znovuzavedenými protiepidemickými opatřeními, které měly dopad především na spotřebu domácností, která tak celoročně stagnovala. Růst HDP podpořily investice do fixních aktiv a tvorba. Dynamiku zahraničního obchodu znatelně tlumil nedostatek výrobních vstupů, ten však přesto, vzhledem k silně nepříznivým podmínkám v předcházejícím roce, přispěl k růstu pozitivně. K ekonomickému růstu přispěla pokračující silná expanzivní fiskální politika.

Slovenské hospodářství vykázalo růst o 3,0 %, k němuž kladně přispěly všechny složky agregátní poptávky vyjma zahraničního obchodu, přičemž fixní investice pak působily téměř neutrálně. Vysoký růst z důvodu předzásobením a velkému rozsahu nedokončené výroby zaznamenala především tvorba zásob.

Tabulka č. 1: Hrubý domácí produkt

sezónně a kalendářně očištěná data

Země		2019	2020	2021				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
USA	mzr. %	2,3	-3,4	5,7	0,5	12,2	4,9	5,5
Evropská unie	mzr. %	1,8	-6,1	5,3	-0,9	14,0	4,2	4,8
Eurozóna	mzr. %	1,6	-6,5	5,3	-0,9	14,6	4,0	4,6
Německo	mzr. %	1,1	-4,9	2,9	-2,8	10,4	2,9	1,8
Slovensko	mzr. %	2,6	-4,4	3,0	0,2	10,0	1,2	1,2
Polsko	mzr. %	4,8	-2,5	5,6	-1,1	10,9	5,5	7,6
Francie	mzr. %	1,8	-8,0	7,0	1,7	19,0	3,5	5,4
Rakousko	mzr. %	1,5	-6,8	4,6	-4,1	12,7	5,2	5,6
Spojené království	mzr. %	1,7	-9,3	7,4	-5,0	24,5	6,9	6,6
Itálie	mzr. %	0,5	-9,1	6,6	0,1	17,6	3,9	6,2

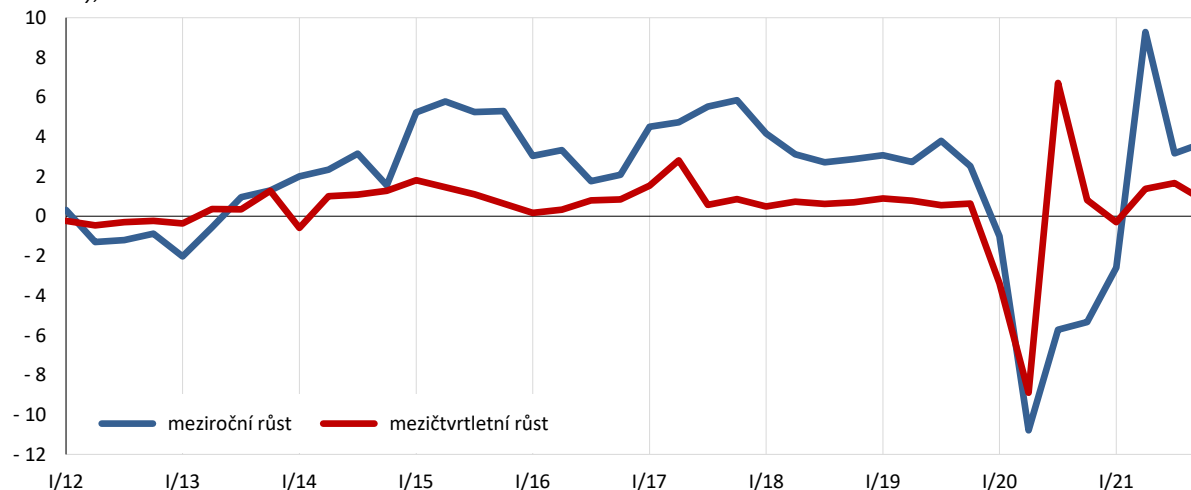
Pramen: Eurostat

2 Ekonomický výkon

Reálný hrubý domácí produkt ČR v roce 2021 vzrostl o 3,3 %. V reakci na zmírňování epidemie COVID-19 a uvolňování restriktivních opatření na zamezení šíření nákazy ekonomika od 2. čtvrtletí postupně oživovala. Výkon hospodářství však v 2. polovině roku tlumily problémy v globálních dodavatelských řetězcích, které zasáhly zejména zpracovatelský průmysl. K růstu reálného HDP přispěla výhradně domácí poptávka, saldo zahraničního obchodu jeho dynamiku naopak výrazně tlumilo.

Graf č. 1: Hrubý domácí produkt

stálé ceny, růst v %

Pramen: ČSÚ

2.1 Poptávka

Výdaje domácností na konečnou spotřebu byly v roce 2021 pozitivně ovlivněny růstem reálného disponibilního důchodu, v jehož dynamice se kromě snížení efektivního zdanění mezd, platů a příjmů sebezaměstnaných kladně promítla řada podpůrných fiskálních programů. Míra úspor postupně klesala, v průměru za celý rok však setrvala nad dlouhodobým průměrem, převážně z důvodu protiepidemických restrikcí, v jejichž důsledku byly možnosti realizovat některé výdaje značně omezeny. Nejrychleji rostoucí složku spotřeby domácností představovaly výdaje na statky dlouhodobé spotřeby. Posíleny byly také nákupy statků střednědobé a krátkodobé spotřeby i služeb.

Výdaje na konečnou spotřebu sektoru vládních institucí vzrostly, k čemuž přispěl nárůst zaměstnanosti ve veřejném sektoru a výdajů na nákup zboží a služeb spojených hlavně s řešením epidemie.

Tvorba hrubého fixního kapitálu se po propadu v roce 2020 oživila pouze mírně, a to navzdory obnovenému hospodářskému růstu v zahraničí, rozvolnění protiepidemických restrikcí a uvolněným měnovým podmínkám. V její dynamice se nepříznivě projeví problémy v dodavatelských řetězcích a s nimi související propad využití výrobních kapacit na konci roku. Naopak pozitivně působily investice sektoru vládních institucí podpořené realizací projektů spolufinancovaných fondy EU. Změna stavu zásob přispěla k růstu HDP výrazně pozitivně (příspěvek 4,3 p. b.). Navýšení tvořila nedokončená produkce na skladech v důsledku přerušení dodávek některých komponent a zvýšení zásob firem z obezřetnostních důvodů.

Tabulka č. 2: Výdaje na hrubý domácí produkt

		2019	2020	2021				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	5790	5694	6121	1388	1541	1575	1617
HDP, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	7,0	-1,7	7,5	1,3	14,3	7,9	6,7
HDP, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	3,0	-5,8	3,3	-2,6	9,3	3,2	3,7
Konečná spotřeba	<i>mzr. %</i>	2,6	-3,8	3,9	-4,2	6,4	6,2	7,1
domácností	<i>mzr. %</i>	2,6	-7,0	4,4	-6,4	8,8	5,9	9,4
vládních institucí	<i>mzr. %</i>	2,5	3,4	3,0	0,4	1,7	7,2	2,6
neziskových institucí	<i>mzr. %</i>	6,4	5,6	4,6	1,9	5,0	6,3	5,4
Tvorba hrubého kapitálu	<i>mzr. %</i>	4,5	-10,3	17,2	4,0	15,8	24,0	24,3
fixního	<i>mzr. %</i>	5,9	-7,5	0,6	-4,1	4,5	0,8	0,9
Vývoz	<i>mzr. %</i>	1,5	-6,9	5,1	2,6	32,2	-3,2	-5,2
Dovoz	<i>mzr. %</i>	1,5	-6,9	11,5	4,1	33,4	8,2	4,5

Pramen: ČSÚ

Růst vývozu v roce 2021 odrážel výhradně hospodářské oživení v zemích hlavních obchodních partnerů, naopak vývozní výkonnost jej vlivem narušení dodávek citelně tlumila. Dynamika vývozu a silná akumulace zásob se promítaly v silném tempu dovozu zboží a služeb. Ve výsledku přispěl čistý vývoz zboží a služeb k růstu HDP podstatně negativně 3,8 p. b.

2.2 Nabídka

Hospodářský růst byl relativně rovnoměrně rozložen mezi většinu odvětví s výraznějším předstihem peněžnictví a pojišťovnictví. Kladný příspěvek k růstu hrubé přidané hodnoty si za celý rok 2021 uchoval také zpracovatelský průmysl, ve kterém se však ve 2. polovině roku začaly výrazně projevovat problémy v dodavatelských řetězcích.

Tabulka č. 3: Produktivita práce a jednotkové náklady práce (podle národních účtů)

		2019	2020	2021				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HPH, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	5232	5181	5563	1275	1403	1426	1459
HPH, běžné ceny	<i>mzr. %</i>	7,3	-1,0	7,4	1,5	14,7	7,5	6,0
HPH, stálé ceny	<i>mzr. %</i>	3,0	-5,6	3,2	-2,6	9,6	2,8	3,3
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	4,7	-7,9	4,7	-0,3	25,1	-1,1	-3,1
Produktivita práce ¹⁾	<i>mzr. %</i>	2,8	-4,0	3,1	-1,0	9,3	2,2	1,9
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	5,3	-3,8	5,2	2,0	25,9	-1,4	-3,8
Nominální průměrná náhrada ²⁾	<i>mzr. %</i>	7,2	3,2	5,6	2,4	10,6	6,8	2,7
Jednotkové náklady práce ³⁾	<i>mzr. %</i>	4,3	7,5	2,5	3,4	1,2	4,6	0,8
z toho zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	0,8	4,7	0,1	-0,1	-12,4	8,9	5,6

Pramen: ČSÚ, propočet MF

Vysvětlivky:

1) Hrubá přidaná hodnota (HPH) ve stálých cenách na jednoho zaměstnaného (fyzické osoby).

2) Objem náhrad zaměstnancům v běžných cenách na jednoho zaměstnance (fyzické osoby).

3) Poměr nominální průměrné náhrady a produktivity práce.

Při růstu hrubé přidané hodnoty o 3,2 % a odpracovaných hodin o 3,0 % v metodice národních účtů produktivita práce na jednu odpracovanou hodinu mírně vrostla o 0,2 %. Navýšení produktivity bylo nejvíce patrné v odvětví peněžnictví a pojišťovnictví, zemědělství a zpracovatelského průmyslu. Jednotkové náklady práce ve sledovaném období meziročně vzrostly o 2,6 %.

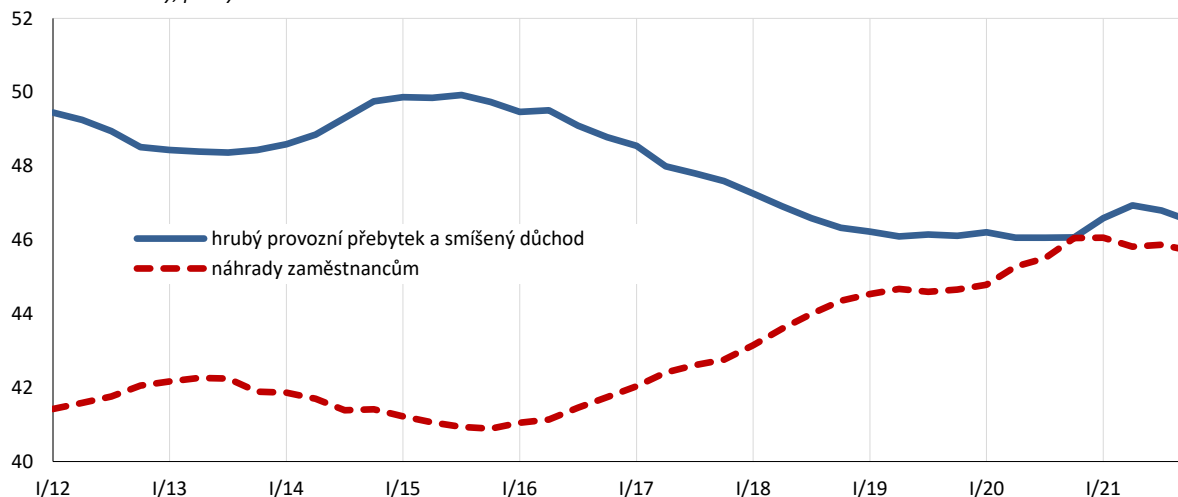
Vzhledem ke zvýšení deflátoru hrubé přidané hodnoty o 4,0 %, náhrad zaměstnancům o 6,7 % a počtu zaměstnanců o 1,0 % se z pohledu zaměstnavatelů průměrné reálné náklady na práci zvedly o 1,5 %. To při relativně vyšší dynamice produktivity práce implikovalo pokles podílu náhrad zaměstnancům na hrubé přidané hodnotě. Z pohledu spotřebitelů vzrostly - při deflátoru spotřeby vyšším o 3,0 % - reálné průměrné náhrady zaměstnanců o 2,5 %, což představovalo pozitivní impulz pro spotřebu domácností.

2.3 Důchody

Zvýšení nominálního HDP v roce 2021 o 7,5 % bylo doprovázeno růstem hrubého provozního přebytku a smíšeného důchodu o 8,5 % a nárůstem náhrad zaměstnancům o 6,7 %.

Graf č. 2: Podíly sumárních složek důchodů na HDP

klouzavé roční úhrny, podíly v %

Pramen: ČSÚ, propočet MF

Z hlediska podílů obou typů důchodů na HDP došlo v daném období k mírnému zvýšení podílu hrubého provozního přebytku na 46,5 % a současně poklesu podílu náhrad zaměstnancům na 45,7 %. Podíl čistých daní z produktů se nepatrně snížil na 7,8 % HDP.

Tabulka č. 4: Důchodová struktura hrubého domácího produktu

		2019	2020	2021				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
HDP, běžné ceny	<i>mld. Kč</i>	5790	5694	6121	1388	1541	1575	1617
Čisté daně	<i>podíl %</i>	9,2	7,9	7,8	5,2	7,6	9,3	8,7
Hrubý provozní přebytek a smíšený důchod	<i>podíl %</i>	46,1	46,1	46,5	47,9	46,8	46,5	45,1
Náhrady zaměstnancům	<i>podíl %</i>	44,7	46,1	45,7	46,9	45,7	44,2	46,2
zemědělství, lesnictví a rybářství	<i>podíl %</i>	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
průmysl	<i>podíl %</i>	13,4	13,2	13,0	13,7	13,1	12,4	12,9
z toho zpracovatelský průmysl	<i>podíl %</i>	12,1	11,9	11,7	12,1	11,8	11,2	11,6
stavebnictví	<i>podíl %</i>	2,2	2,3	2,2	2,1	2,2	2,2	2,3
obchod, ubytování, doprava a pohostinství	<i>podíl %</i>	9,1	9,0	8,9	8,9	8,6	8,9	9,1
informační a komunikační činnosti	<i>podíl %</i>	2,3	2,5	2,5	2,8	2,4	2,5	2,5
peněžnictví a pojišťovnictví	<i>podíl %</i>	1,3	1,3	1,3	1,4	1,3	1,2	1,2
činnost v oblasti nemovitostí	<i>podíl %</i>	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
profesní, vědecké, technické a administrativní činnosti	<i>podíl %</i>	3,5	3,5	3,5	3,7	3,5	3,4	3,6
veřejná správa a obrana, vzdělávání, zdravotní a sociální péče	<i>podíl %</i>	10,4	11,7	11,8	11,8	12,2	11,1	12,1
ostatní činnosti	<i>podíl %</i>	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	1,0	1,0

Pramen: ČSÚ, propočet MF

3 Cenový vývoj

V roce 2021 se meziroční růst spotřebitelských cen pohyboval nad 2% inflačním cílem ČNB, ve 2. pololetí značně zrychlil a dostal se výrazně nad horní 3% hranici tolerančního pásma cíle. V prosinci dosáhl 6,6 %. Průměrná míra inflace v roce 2021 činila 3,8 %. Administrativní opatření spotřebitelské ceny ve svém úhrnu neovlivnila. Ke zvýšení inflace jak v globální perspektivě, tak v ČR, zřetelně přispěly frikce na straně nabídky a růst cen komodit a služeb na světových trzích. Z hlediska skupin statků bylo významné zdražení v dopravě.

Tabulka č. 5: Základní ukazatele cenového vývoje

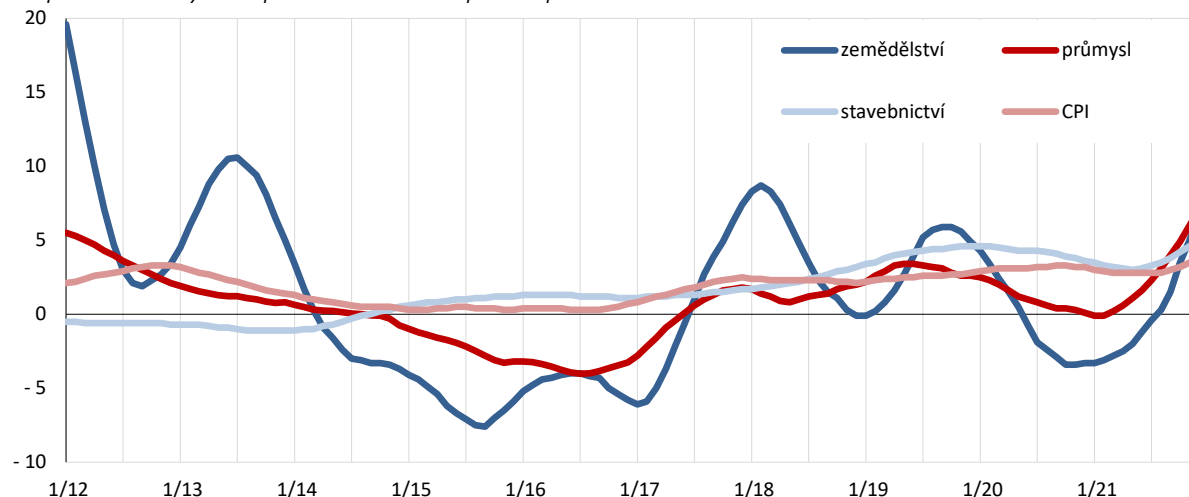
		2019	2020	2021				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Index spotřebitel. cen (konec období)								
průměrná míra inflace	%	2,8	3,2	3,8	2,8	2,8	3,0	3,8
meziroční inflace	%	3,2	2,3	6,6	2,3	2,8	4,9	6,6
přísp. admin. opatření k mizr. inflaci	<i>p. b.</i>	0,8	0,2	-0,6	0,1	0,1	0,2	-0,6
Ceny průmyslových výrobců	<i>mizr. %</i>	2,6	0,1	7,1	1,5	5,3	9,0	12,8
Ceny stavebních prací	<i>mizr. %</i>	4,6	3,6	5,1	2,5	3,1	6,3	7,8
Ceny tržních služeb	<i>mizr. %</i>	2,6	2,1	1,3	1,3	1,0	1,3	1,8
Ceny zemědělských výrobců	<i>mizr. %</i>	4,9	-3,4	6,9	-1,3	3,8	7,5	15,7

Pramen: ČSÚ

Ve skupině produkčních cen se v roce 2021 ve srovnání s rokem 2020 v ČR nejvíce zvýšily ceny průmyslových výrobců, a to o 7,1 %. Příčiny tohoto růstu byly obdobné jako u spotřebitelských cen. Výrazně vzrostly také ceny zemědělských výrobců (o 6,9 %) tažené cenami rostlinné produkce, i ceny stavebních prací. Ceny tržních služeb pro podniky se zvýšily jen mírně.

Graf č. 3: Spotřebitelské ceny a ceny výrobců

růst průměrné hladiny cen za posledních 12 měsíců k průměru předchozích 12 měsíců v %

Pramen: ČSÚ

3.1 Spotřebitelské ceny

Průměrná míra inflace v roce 2021 dosáhla 3,8 % (o 0,6 p. b. více než v roce 2020). Administrativní opatření (změny nepřímých daní a regulovaných cen) průměrnou míru inflace v souhrnu neovlivnila. V oblasti změn nepřímých daní došlo ke snížení spotřební daně na naftu, zvýšení spotřební daně z tabákových výrobků a dočasnému prominutí DPH na elektřinu a zemní plyn.

Meziroční inflace se v průběhu roku 2021 nacházela trvale nad 2% inflačním cílem ČNB, ve 2. pololetí dokonce výrazně nad horním okrajem tolerančního pásma ± 1 p. b. okolo cíle. Meziroční růst spotřebitelských cen v prosinci 2021 dosáhl 6,6 %. Měnověpolitická inflace (po odečtení primárních dopadů změn nepřímých daní) se vyvíjela obdobně jako celková inflace, v listopadu a prosinci však byla oproti celkové inflaci vyšší kvůli prominutí DPH na elektřinu a zemní plyn. V prosinci podle propočtů ČNB činila v meziročním vyjádření 7,6 %.

Významnými proinflačními faktory byly v roce 2021 frikce na straně nabídky a výrazný růst ceny ropy i jiných komodit. V menší míře přispěl ke zvýšené inflaci také růst jednotkových nákladů práce. Ve směru nižší inflace působilo posilování české koruny k oběma hlavním světovým měnám, do určité míry též záporná produkční mezera.

Korunová cena ropy ve srovnání s rokem 2020 narostla o více než polovinu, což se odrazilo i ve značném zvýšení cen pohonných hmot. Průměrná cena benzínu Natural 95 činila 32,76 Kč/l (proti 28,20 Kč/l v roce 2020), motorová nafta stála 31,26 Kč/l (proti 27,99 Kč/l).

K meziročnímu růstu cen v prosinci 2021 nejvíce přispěl oddíl doprava, kde vzrostla cena pohonných hmot a olejů o 29,2 % a automobilů o 10,0 %. Příspěvek vyšší než 1 p. b. byl vykázan ještě v oddíle bydlení, v němž se zvýšily náklady vlastnického bydlení o 14,7 %, a to zejména v důsledku růstu cen stavebních materiálů a cen nových bytů. S výjimkou nepatrného poklesu cen v oddíle pošty a telekomunikace tak spotřebitelské ceny v prosinci 2021 meziročně rostly ve všech oddílech spotřebního koše.

Tabulka č. 6: Index spotřebitelských cen

stálé váhy roku 2018

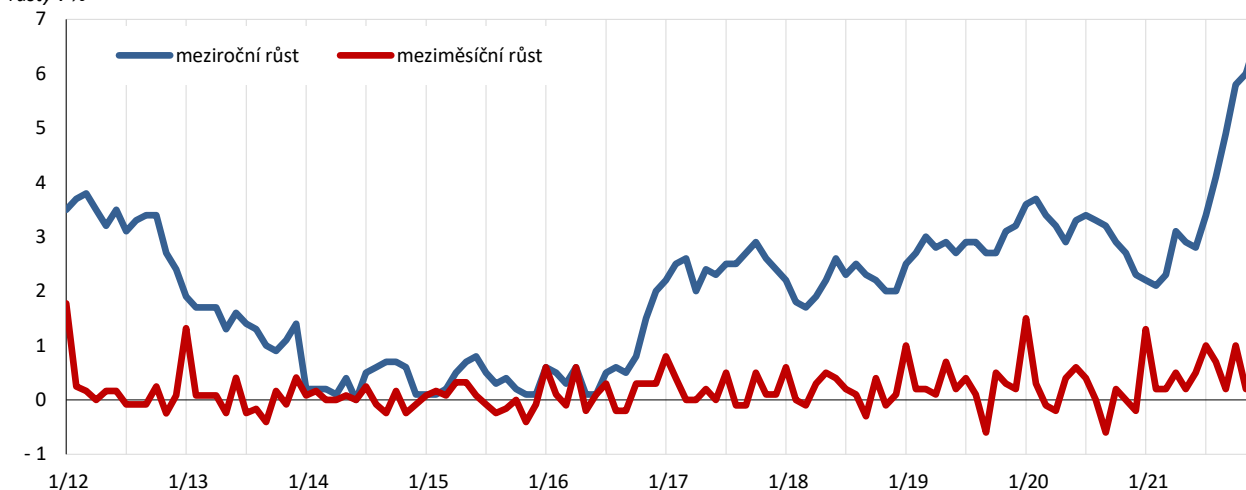
Oddíl	váha v koši ‰	prosinec 2020		prosinec 2021		
		mzr. růst	příspěvek k růstu	mzr. růst	příspěvek k růstu	
		%	p. b.	%	p. b.	
Ú h r n	1000,0	2,3	2,3	6,6	6,6	
1	Potraviny a nealkoholické nápoje	177,2	-0,1	0,0	4,1	0,7
2	Alkoholické nápoje, tabák	87,0	10,7	0,9	6,7	0,7
3	Odívání a obuv	41,6	2,2	0,1	15,0	0,6
4	Bydlení, voda, energie, paliva	251,4	1,2	0,3	4,8	1,2
5	Bytové vybavení, zařízení domácnosti, opravy	56,6	2,8	0,1	7,1	0,4
6	Zdraví	24,5	3,2	0,1	4,5	0,1
7	Doprava	115,1	0,6	0,1	14,1	1,6
8	Pošty a telekomunikace	28,8	-1,2	0,0	-0,2	0,0
9	Rekreace a kultura	85,3	2,5	0,2	5,9	0,5
10	Vzdělávání	5,6	3,0	0,0	1,4	0,0
11	Stravování a ubytování	63,5	4,1	0,3	7,6	0,5
12	Ostatní zboží a služby	63,4	3,9	0,2	5,2	0,3

Pramen: ČSÚ

Ceny zboží v roce 2021 v průměru meziročně vzrostly o 3,5 % (v roce 2020 o 3,2 %), ceny služeb vykázaly růst o 4,4 % (v roce 2020 se zvýšily o 3,2 %).

Graf č. 4: Spotřebitelské ceny

růsty v %

Pramen: ČSÚ

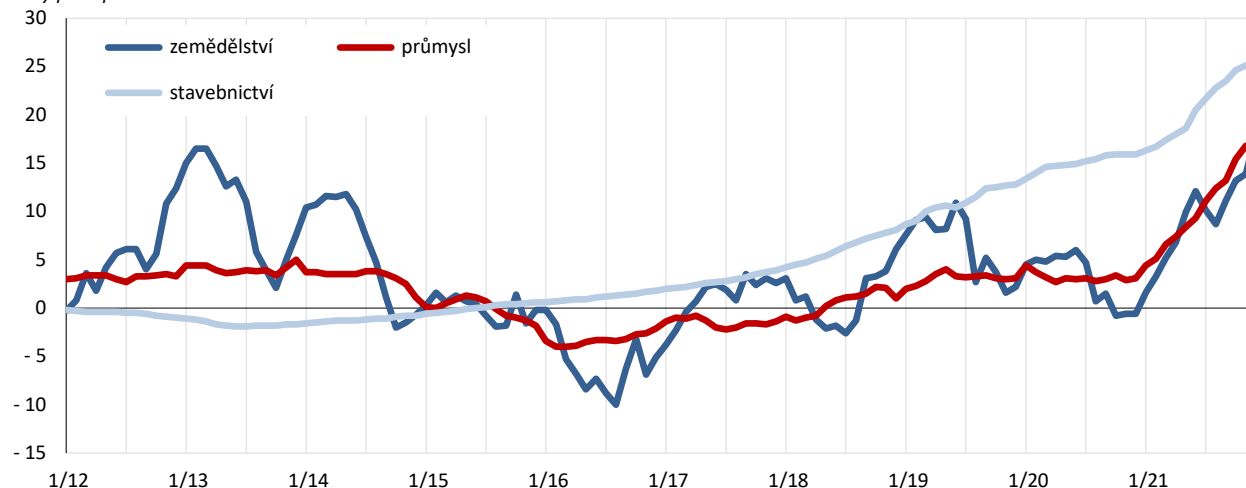
Průměrná míra inflace měřená na bázi harmonizovaného indexu spotřebitelských cen v ČR v roce 2021 činila 3,3 % (stejně jako v roce 2020). Mezi 27 zeměmi EU šlo o sedmou nejvyšší hodnotu. Harmonizovaný index spotřebitelských cen neobsahuje mj. náklady vlastnického bydlení.

3.2 Ceny výrobců

Ceny průmyslových výrobců se v průměru za celý rok 2021 proti roku 2020 razantně zvýšily. Růst o 7,1 % byl nejvyšší od roku 1995. Podobně jako ve spotřebitelských cenách hrály také v cenách průmyslových výrobců velkou roli frikce na straně nabídky a výrazný růst ceny ropy i jiných komodit na světových trzích. Vzrostly tak zejména ceny ve skupinách koks a rafinované ropné produkty, chemické látky a výrobky či obecné kovy a kovodělné výrobky.

Graf č. 5: Ceny výrobců

růsty proti průměru roku 2015 v %

Pramen: ČSÚ

Ceny stavebních prací v roce 2021 zrychlily svůj růst. V průměru za celý rok 2021 se ve srovnání s rokem 2020 zvýšily o 5,1 %. Ceny zemědělských výrobců se v ročním průměru zvýšily o 6,9 %. Přes krátkodobý pokles na počátku 2. pololetí vykazovala hladina cen zemědělských výrobců jednoznačně silný rostoucí trend tažený zejména cenami rostlinných výrobků. Průměrné roční ceny rostlinných výrobků vzrostly v roce 2021 o 12,4 %, ceny živočišných výrobků téměř stagnovaly (pokles o 0,2 %). Výjimkou z obecného trendu zrychlování inflace v roce 2021 byly ceny tržních služeb pro podniky, které se zvýšily pouze o 1,3 % (v roce 2020 o 2,1 %). Pokles zaznamenaly například ceny za informační služby.

4 Trh práce

Na trhu práce se opět prohlubovaly nerovnováhy související s nedostatkem pracovních sil, které jej charakterizovaly před epidemií COVID-19. Vlivem ekonomického oživení docházelo ve 2. polovině roku 2021 již k růstu zaměstnanosti a poklesu nezaměstnanosti jak v metodice Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS), tak registrovaných úřady práce. Nadále přetrvával extrémní počet hlášených volných pracovních míst. Vlivem ekonomického růstu se zvýšila i dynamika růstu mezd.

Tabulka č. 7: Základní ukazatele trhu práce podle VŠPS

		2019	2020	2021					
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q	
Zaměstnanost	mzr. %	0,2	-1,3	-0,4	-2,1	-0,8	0,5	0,8	
Zaměstnanci	mzr. %	0,4	-1,4	-5,7	-0,9	0,5	1,7	2,0	
Míra zaměstnanosti	(15-64 let)	%	75,1	74,4	74,4	73,6	73,7	75,0	75,4
Míra nezaměstnanosti	(15-64 let)	%	2,1	2,6	2,9	3,4	3,1	2,8	2,3
Míra ekonomické aktivity	(15-64 let)	%	76,7	76,4	76,6	76,2	76,0	77,1	77,1

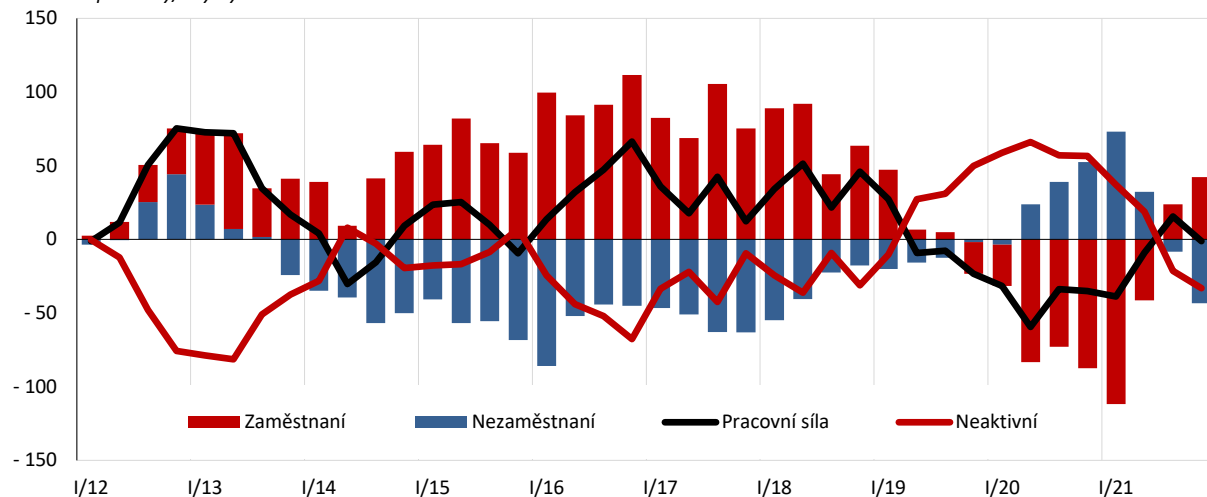
Pramen: ČSÚ

4.1 Ekonomická aktivita

Vzhledem k pokračujícímu poklesu zaměstnanosti a relativně malému přírůstku nezaměstnaných došlo k mírnému poklesu pracovní síly o 8 tisíc osob. Pokračovaly též negativní demografické faktory, kdy z trhu práce odcházejí poměrně silné ročníky z 50. a již počátku 60. let a nastupují velmi slabé populační ročníky z 90. let a počátku tisíciletí přičemž míra participace silných populačních ročníků 70. a 80. let s adekvátním vzděláním a praxí je dlouhodobě vysoká.

Graf č. 6: Ekonomická aktivita (15 +)

meziroční přírůstky/úbytky v tis. osob

Pramen: ČSÚ, VŠPS

Míra participace (podíl počtu zaměstnaných a nezaměstnaných na populaci 15–64 let) se v roce 2021 zvýšila o 0,2 p. b. na 76,6 % což bylo dáno poklesem populace v daném věku. Počet osob mimo ekonomickou aktivitu se nepatrně zvýšil o 1 tisíc na 3 610 tisíc. V souladu s demografickým vývojem narostl počet žáků a studentů, naopak se snížil počet důchodců a osob v domácnosti. Poměr počtu důchodců na ekonomicky neaktivních dle VŠPS klesl oproti roku 2020 o necelé 2 p. b. na 68,2 %.

4.2 Zaměstnanost

Zaměstnanost podle VŠPS (v jediném či hlavním zaměstnání) poklesla meziročně o 22 tisíc osob (0,4 %) na 5 213 tisíce osob. Největší snížení zaměstnanosti bylo evidováno v odvětvích ubytování, stravování a též administrativní a podpůrné činnosti. Tyto odvětví byly relativně více zasaženy protiepidemickými opatřeními.

Počet zaměstnanců se zvýšil o 0,8 % na 4 387 tisíc, počet podnikatelů však výrazně klesl o 5,7 % na 833 tisíc, kdy počet podnikatelů bez zaměstnanců (živnostníků) se meziročně snížil podobným tempem jako počet podnikatelů se zaměstnanci. Prudký pokles počtu podnikatelů byl dán jejich vyšším podílem v odvětvích exponovaných vůči protiepidemickým opatřením. Během roku nadále pokračoval růst počtu pracovníků ze zahraničí, dle MPSV činila na konci roku 2021 zahraniční zaměstnanost téměř 702 tis. osob, meziročně o 58 tis. více. Nejčastěji zastoupeni byli pracovníci ze Slovenska a Ukrajiny.

Míra zaměstnanosti (podíl počtu zaměstnaných v populaci ve věku 15–64 let) stagnovala na 74,4 %, což bylo dáno poklesem populace v produktivním věku.

4.3 Nezaměstnanost

Počet nezaměstnaných podle VŠPS vzrostl v souvislosti se zpožděným dopadem poklesu poptávky po práci z předchozího období v průměru o 13 tisíc na 150 tisíc, na konci roku však byl v souvislosti s pokračujícím ekonomickým růstem již zaznamenán jeho meziroční pokles.

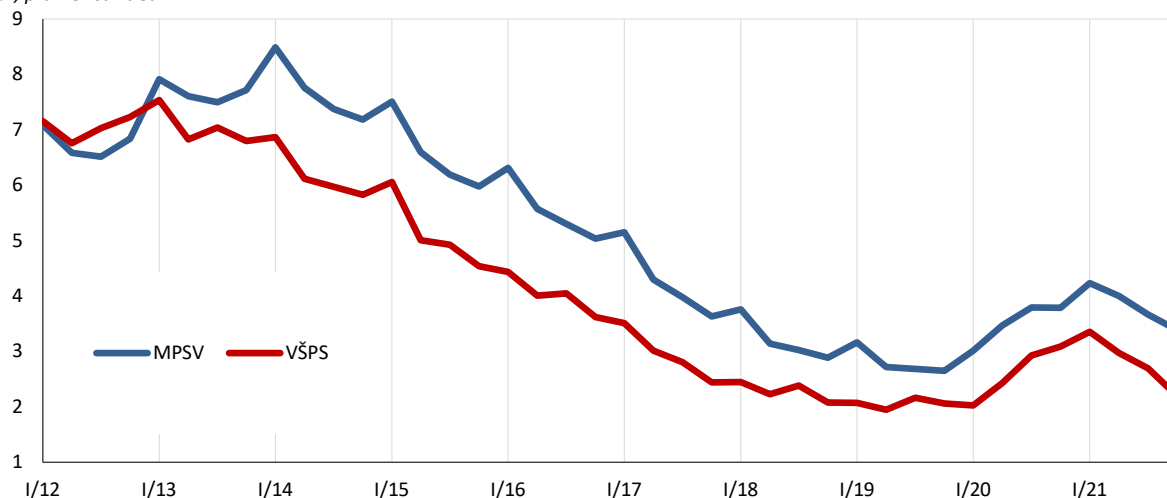
Míra nezaměstnanosti ve věku 15–64 let vzrostla meziročně o 0,2 p. b. na 2,9 %, vyššímu nárůstu zabránila ještě pokračující vládní opatření v první polovině roku (zejména programy Antivirus). Ve většině odvětví ekonomiky (zejména průmysl či stavebnictví) však nadále přetrvával nedostatek pracovníků, o čemž vypovídá přetrvávající extrémní počet volných pracovních míst hlášených úřady práce (v průměru téměř 350 tisíc).

Počet registrovaných nezaměstnaných na úřadech práce se v průměru též zvýšil o 21 tisíc na 280 tisíc. Z regionálního hlediska nedošlo k významným změnám, nejvyšší je míra nezaměstnanosti v Ústeckém, Moravskoslezském a Karlovarském kraji, nejnižší v Pardubickém, Plzeňském kraji a v Praze. Rozdíl v počtu nezaměstnaných osob dle dvou používaných statistik se mírně zvýšil. Část uchazečů registrovaných na úřadech práce je zapojena v různých formách aktivní politiky zaměstnanosti a mohou vykonávat tzv. nekolidující pracovní aktivitu. Dalším aspektem vyvolávajícím rozdíl mezi oběma statistikami je práce “načerno” u osob zatížených exekucemi či v osobním bankrotu, ty tak zůstávají registrovaní na úřadech práce

a mohou působit v šedé ekonomice. Vzhledem k nízkým počtům nezaměstnaných v obou statistikách však nejsou tyto faktory makroekonomicky významné.

Graf č. 7: Míra nezaměstnanosti VŠPS a podíl nezaměstnaných na populaci 15-64 let MPSV

v %, průměr čtvrtletí

Pramen: ČSÚ, MPSV

Toky v registrované nezaměstnanosti obecně reflektují ekonomický cyklus, v období ekonomického poklesu je zpravidla zaznamenávána jejich vyšší dynamika. Ta se v roce 2021 po odeznění recese mírně snížila, počet nově hlášených uchazečů se snížil přibližně o čtvrtinu. Počet uchazečů umístěných přímo prostřednictvím úřadů práce se meziročně prakticky nezměnil (přibližně 9 tis. osob měsíčně).

Struktura uchazečů o zaměstnání z hlediska dosaženého vzdělání zůstala dlouhodobě neměnná. Přibližně dvě třetiny uchazečů disponovaly pouze základním vzděláním a nižším středním vzděláním bez maturity. To korespondovalo se strukturou volných pracovních míst, kde téměř tři čtvrtiny z nich neměly žádné požadavky na vyšší než základní vzdělání. Nejvíce uchazečů je nadále ve věkové skupině 55–59 let, podíl uchazečů starších 50 let se pohyboval kolem 35 %, problém zde může být to, že řada nabízených pozic je fyzicky náročná. To je částečně dáno jejich vysokým počtem, kdy zaměstnavatelé nemohou klást na uchazeče vysoké nároky. Při obsazování volných míst je též problematická i jejich koncentrovanost v průmyslových či logistických zónách u hlavních dálničních tahů s ne zcela adekvátní dopravní obsluhovaností.

Na příspěvek v nezaměstnanosti mělo nárok 30,4 % registrovaných uchazečů, tedy o 5,3 p. b. méně než v roce 2020, což bylo dáno poklesem podílu krátkodobě nezaměstnaných. Počet dlouhodobě nezaměstnaných osob (v evidenci 1 rok a více) se do poloviny roku zvyšoval, poté mírně klesal. Na konci roku dosáhl 86 tisíc, o 17 tisíc více než na konci roku 2020.

4.4 Mzdy

Ekonomické oživení vedlo k opětovnému zrychlení mzdové dynamiky. Průměrná nominální hrubá mzda v národním hospodářství dosáhla 37 839 Kč, což představuje meziroční růst o 6,1 % (proti růstu o 3,1 % v roce 2020). Průměrná reálná mzda vzrostla o 2,2 %, na konci roku však vykazovala vzhledem k výrazně rostoucí inflaci zápornou hodnotu.

Ke zvyšujícímu se tempu mezd opět přispíval nedostatek pracovníků v některých odvětvích ekonomiky (např. stavebnictví). K růstu zejména nižších výdělků vedlo též zvýšení minimální mzdy na 15 200 Kč a s ní spojených zaručených mezd. Mediánová mzda vzrostla o 6,3 % na 32 444 Kč.

Z regionálního hlediska rostla průměrná mzda nejrychleji ve Zlínském kraji (7,4 %), v kraji Vysočina (7,1 %) a Královéhradeckém kraji (6,9 %), nejpomaleji ve Středočeském kraji (5,2 %). Nejvyšší nárůsty výdělků byly zaznamenány v odvětvích činnosti v oblasti nemovitostí, zdravotní a sociální péče, tzv. ostatní činnosti či ubytování, stravování a pohostinství, což bylo dáno kompenzací výrazného poklesu v minulém roce. V odvětví zpracovatelského průmyslu vzrostly mzdy mírně podprůměrně (o 5,7 %), vliv zde měl i nedostatek materiálu a komponent. Dlouhodobě nejhůře placeným odvětvím bylo ubytování, stravování a pohostinství, nejvyšší mzdy byly opět naopak v informačních a komunikačních činnostech.

Tabulka č. 8: Průměrná, mediánová a minimální mzda

		2019	2020	2021				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Průměrná mzda nominální	<i>mzr. %</i>	7,9	3,1	6,1	3,4	11,5	5,7	4,0
Průměrná mzda reálná	<i>mzr. %</i>	4,9	0,0	2,2	1,1	8,3	1,5	-2,0
Mediánová mzda	<i>mzr. %</i>	6,8	3,7	6,3	3,0	11,8	5,7	4,9
Minimální mzda	<i>mzr. %</i>	9,4	9,4	4,1	4,1	4,1	4,1	4,1

Pramen: ČSÚ

Tabulka č. 9: Průměrná hrubá měsíční mzda dle odvětví

Odvětví		2019	2020	2021				
				rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Zemědělství, lesnictví a rybářství	<i>mzr. %</i>	10,0	2,5	3,9	1,5	4,5	4,0	5,2
Průmysl celkem	<i>mzr. %</i>	6,6	0,5	5,6	2,4	10,8	5,3	4,2
Těžba a dobývání	<i>mzr. %</i>	3,5	0,1	6,2	1,0	7,4	7,6	9,1
Zpracovatelský průmysl	<i>mzr. %</i>	6,6	0,2	5,7	2,2	11,4	5,3	3,9
Výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klim. vzduchu	<i>mzr. %</i>	6,7	5,8	4,8	4,8	4,7	3,6	6,1
Zásobování vodou; odpady a sanace	<i>mzr. %</i>	6,9	2,7	5,3	3,9	5,6	4,9	6,5
Stavebnictví	<i>mzr. %</i>	7,1	2,6	3,7	1,2	6,3	3,4	3,7
Velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel	<i>mzr. %</i>	7,8	0,5	6,9	2,1	9,5	6,7	8,9
Doprava a skladování	<i>mzr. %</i>	7,3	1,0	4,8	0,8	7,6	4,5	6,4
Ubytování, stravování a pohostinství	<i>mzr. %</i>	8,6	-4,9	7,7	-2,5	17,0	7,4	9,7
Informační a komunikační činnosti	<i>mzr. %</i>	4,4	4,7	4,7	4,3	4,8	6,4	3,4
Peněžnictví a pojišťovnictví	<i>mzr. %</i>	7,8	0,4	3,0	1,3	-0,2	5,8	5,6
Činnosti v oblasti nemovitostí	<i>mzr. %</i>	12,0	-6,9	13,7	12,4	15,2	12,3	14,2
Profesní, vědecké a technické činnosti	<i>mzr. %</i>	7,8	0,9	5,8	4,3	8,1	5,4	5,3
Administrativní a podpůrné činnosti	<i>mzr. %</i>	9,6	6,6	7,4	3,4	12,0	6,3	8,5
Veřejná správa a obrana; sociální zabezpečení	<i>mzr. %</i>	6,5	5,1	1,3	0,6	0,9	2,4	1,4
Vzdělávání	<i>mzr. %</i>	12,5	7,4	7,0	4,4	10,1	7,2	6,2
Zdravotní a sociální péče	<i>mzr. %</i>	10,2	10,0	12,2	11,3	44,5	7,9	-8,1
Kulturní, zábavní a rekreační činnosti	<i>mzr. %</i>	9,6	1,9	2,2	-4,8	7,3	0,8	5,2
Ostatní činnosti	<i>mzr. %</i>	6,7	2,6	8,6	4,6	19,4	5,1	5,5

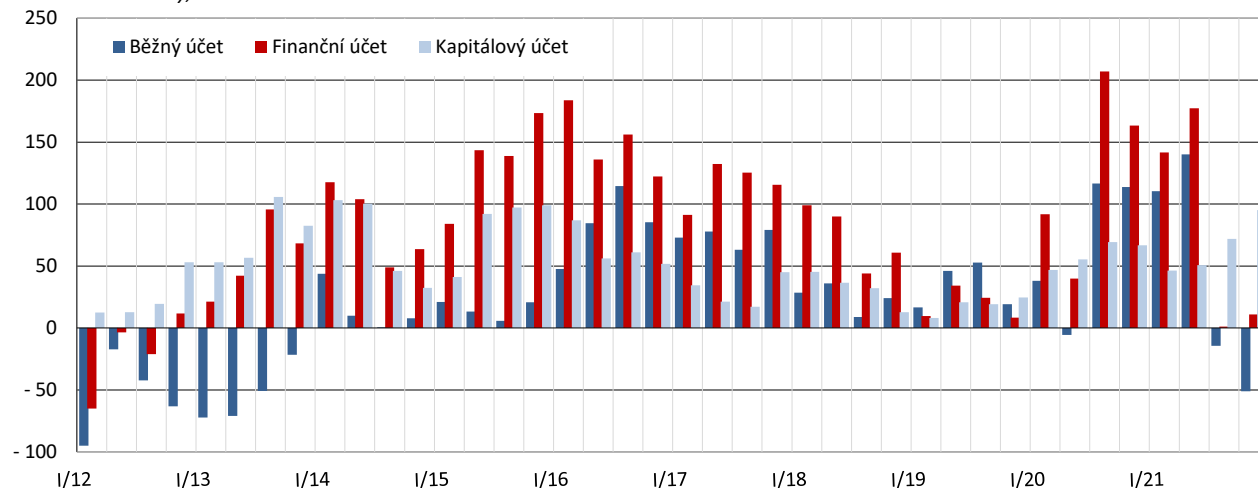
Pramen: ČSÚ

5 Platební bilance

Na běžném účtu platební bilance byl v roce 2021 vykázán schodek ve výši 51 mld. Kč. V přebytku skončila bilance zboží a služeb, naopak deficitní byla bilance prvotních a druhotných důchodů. Kapitálový účet vykázal přebytek 95 mld. Kč. Čistý odliv zdrojů do zahraničí na finančním účtu dosáhl 11 mld. Kč.

Graf č. 8: Platební bilance

roční klouzavé úhrny, mld. Kč

Pramen: ČNB, propočít MF

5.1 Běžný účet

Běžný účet skončil v roce 2021 v deficitu ve výši 0,8 % HDP, proti roku 2020 se zhoršil o 2,8 p. b. Zhoršení běžného účtu výhradně odráží výrazné snížení aktiva bilance zboží o 3,7 p. b. na 1,2 % HDP. Bilance prvotních důchodů se naproti tomu zlepšila o 0,9 p. b. na -3,3 % HDP. Bilance služeb a druhotných důchodů v poměrovém vyjádření stagnovaly.

Tabulka č. 10: Běžný účet v % HDP

roční klouzavé úhrny

	2019	2020	2021				
			rok	1Q	2Q	3Q	4Q
Běžný účet	0,3	2,0	-0,8	1,9	2,4	-0,2	-0,8
bilance zboží	4,1	4,9	1,2	5,4	5,4	3,5	1,2
bilance služeb	1,8	1,8	1,8	1,6	1,6	1,6	1,8
prvotní důchody	-5,0	-4,3	-3,3	-4,4	-4,1	-4,9	-3,3
druhotné důchody	-0,6	-0,5	-0,5	-0,6	-0,5	-0,5	-0,5

Pramen: ČNB, propočít MF

Poznámka: Rozdíly jsou dané zaokrouhlením.

Na meziročním zhoršení běžného účtu o 165 mld. Kč se primárně podílela bilance zboží, mírné prohloubení schodku bylo vykázáno i u bilance druhotných důchodů. Přebytek zahraničního obchodu se zbožím se meziročně snížil o 207 mld. Kč na 73 mld. Kč. Pokles kladného salda ovlivnily výpadky v dodavatelských řetězcích a nucené odstávky výroby v průmyslu. Negativně se na vývoji obchodní bilance se zbožím rovněž podepsala silná dynamika dovozů pro mezispotřebu, což patrně souviselo s doplňováním skladových zásob.

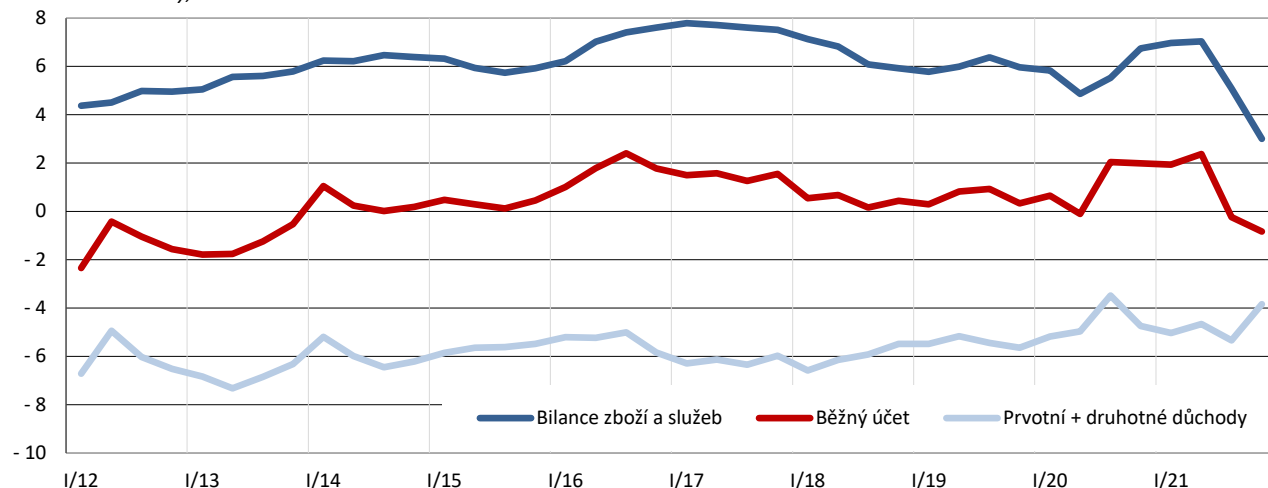
Bilance služeb se meziročně zlepšila o 7 mld. Kč na 110 mld. Kč vlivem nárůstu příjmů v oblasti telekomunikačních služeb a služeb související s výzkumem a poradenstvím. Zhoršení salda v sektoru dopravních služeb a cestovního ruchu naopak růst aktiva služeb tlumil.

Bilance prvotních důchodů, která je vedle obchodní bilance rozhodující pro výsledné saldo běžného účtu, se zlepšila snížením deficitu o 38 mld. Kč na 204 mld. Kč. Nižší byl odliv investičních výnosů z přímých investic v ČR (v podobě dividend) daný poklesem ziskovosti firem v zahraničním vlastnictví.

Deficit bilance druhotných důchodů se meziročně nepatrně zhoršil o 3 mld. Kč na 31 mld. Kč vlivem poklesu čistých příjmů z rozpočtu Evropské unie, zahrnující zejména neinvestiční dotace ze strukturálních fondů Evropské unie.

Graf č. 9: Poměr běžného účtu a jeho složek k HDP

roční klouzavé úhrny, % HDP

Pramen: ČNB, propočít MF

5.1.1 Zahraniční obchod se zbožím² (podle ČSÚ)

Zahraniční obchod se zbožím v roce 2021 výrazně ovlivnilo narušení dodavatelských řetězců a růst cen energií a nerostných surovin. Nominální objem vývozu se meziročně zvýšil o 13,0 %, hodnota dovozu vzrostla o 19,3 %.

Na straně vývozu svou roli sehrálo oživení ekonomické aktivity hlavních obchodních partnerů. Celkovou dynamiku naopak tlumil nedostatek dovážených komponent, zejména polovodičů a nucené odstávky v automobilovém průmyslu.

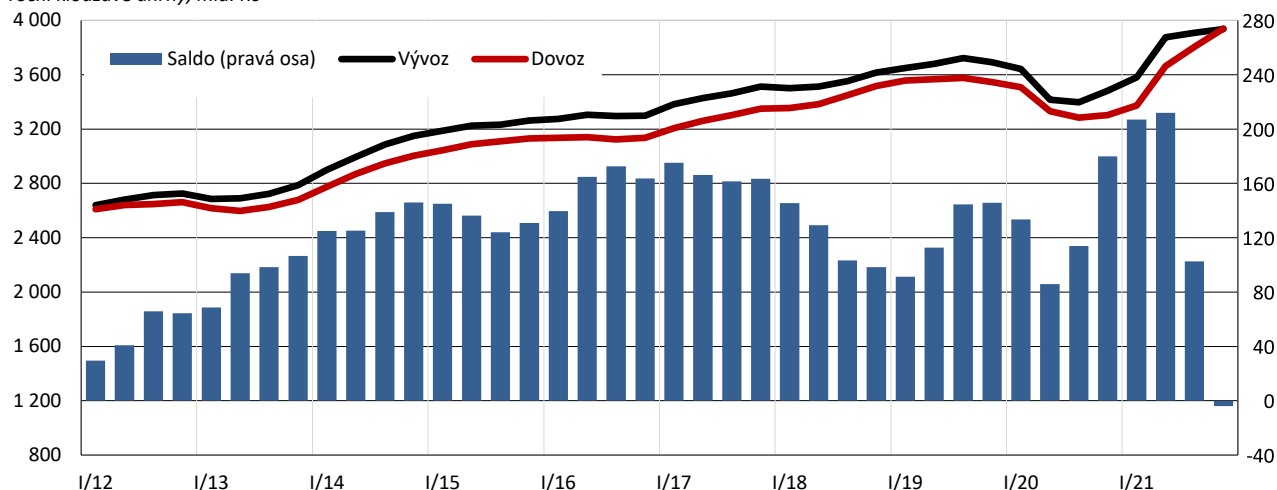
Téměř pětinnový meziroční růst dovozu zboží odráží silný růst cen energií a výrobních vstupů, když poptávka po zboží výrazně převyšovala produkční kapacity. Dynamiku dovozů rovněž ovlivnila nebývale silná akumulace zásob coby prevence proti možným výpadkům v dodávkách komponent i ztrátám vyplývajícím z vysoké inflace.

Negativně na vývoj obchodní bilance působily směnné relace. K jejich zhoršení o 0,3 % přispěl především růst cen minerálních paliv, který eskaloval ve 2. polovině 2021. Cena ropy v dolarovém vyjádření v loňském roce vzrostla o 69 %, v korunovém vyjádření vlivem silnější koruny o 59 %. Cena zemního plynu v dolarech se meziročně zvýšila o 397 %, v korunách pak o 373 %.

² Sleduje skutečný obchod se zbožím realizovaný mezi českými a zahraničními subjekty, tj. změnu vlastnictví mezi rezidenty a nerezidenty. Dodací podmínka vývozu FOB (Free on Board), kdy prodávající dodává zboží na místo určení, dovozu CIF (Cost, Insurance and Freight), kdy prodávající dodává zboží také na místo určení, ale je povinen navíc hradit náklady pojištění a přepravné spojení s dodávkou.

Graf č. 10: Obchodní bilance se zbožím

roční klouzavé úhrny, mld. Kč

Pramen: ČSÚ, propočít MF

Obchodní bilance se vlivem výrazně silnější dynamiky dovozu meziročně zhoršila o 184 mld. Kč a vykázala schodek 4 mld. Kč. Jde tak o první záporné saldo zahraničního obchodu se zbožím od roku 2010.

Objem vývozu se u všech významných komoditních tříd zvyšoval. Svou roli sehrála nízká srovnávací základna z 1. poloviny 2020 způsobená odstávkami výroby v souvislosti s nástupem pandemie koronaviru v Evropě. Dynamiku vývozu podpořil i růst korunových vývozních cen. Podle standardní klasifikace zahraničního obchodu bylo nejvýznamnější zvýšení vývozu minerálních paliv (především elektřiny a ropných výrobků), výrazně vzrostl vývoz polotovary a chemikálií (kombinace zahraniční poptávky a růstu korunových vývozních cen). Naopak podprůměrně rostl vývoz v nejvýznamnější třídě stroje a dopravní prostředky, která dlouhodobě tvoří více než polovinu českého vývozu. V jejím rámci nejméně vzrostl vývoz dopravních prostředků (motorových vozidel), jejichž podíl na celkovém exportu v roce 2021 tvořil 24,4 % (meziročně nižší o 1,8 p. b.).

Silná akumulace zásob, patrně z obezřetnostních důvodů, se projevila na vysokém tempu dovozů pro výrobní účely (polotovary, chemikálie, suroviny), zvýšení cen energií se promítlo do výrazného růstu nominálního objemu dovozu nerostných paliv. Naopak slabší poptávka po zboží investičního charakteru vedla k nižší dynamice dovozu strojírenské produkce, která představuje dvě pětiny celkového dovozu. Výsledky této komoditní třídy ovlivnil nižší meziroční růst dovozů motorových vozidel. Podprůměrné tempo bylo rovněž vykázáno v případě průmyslového spotřebního zboží, což patrně souviselo s nedostatkem některých produktů a delšími dodacími lhůtami.

Tabulka č. 11: Komoditní struktura vývozu a dovozu

Třídy SITC	Vývoz			Dovoz			Změna salda mld.
	Růst v %	Podíl v %		Růst v %	Podíl v %		
	2021/2020	2020	2021	2021/2020	2020	2021	
Celkem	13,0	100,0	100,0	19,3	100,0	100,0	-183,8
Potraviny a živá zvířata	9,8	4,1	4,0	5,2	5,8	5,1	4,3
Nápoje a tabák	5,5	0,5	0,4	17,2	0,9	0,8	-4,0
Surové materiály (vyjma paliv)	41,8	2,6	3,3	36,0	2,2	2,5	12,0
Nerostná paliva a maziva	105,8	1,6	2,8	87,2	4,3	6,7	-65,7
Živočišné a rostlinné oleje	22,9	0,2	0,2	34,5	0,2	0,2	-0,5
Chemikálie	21,9	7,2	7,7	23,0	12,6	13,0	-41,2
Tržní výrobky (polotovary)	18,5	17,0	17,8	25,0	17,5	18,4	-35,4
Stroje a přepravní zařízení	7,1	54,8	51,9	12,0	43,9	41,2	-37,5
Průmyslové výrobky	10,2	11,7	11,4	13,5	12,2	11,6	-12,6
Komodity jinde nezařazené	0,1	0,3	0,3	26,5	0,4	0,4	-3,3

Pramen: ČSÚ, propočít MF

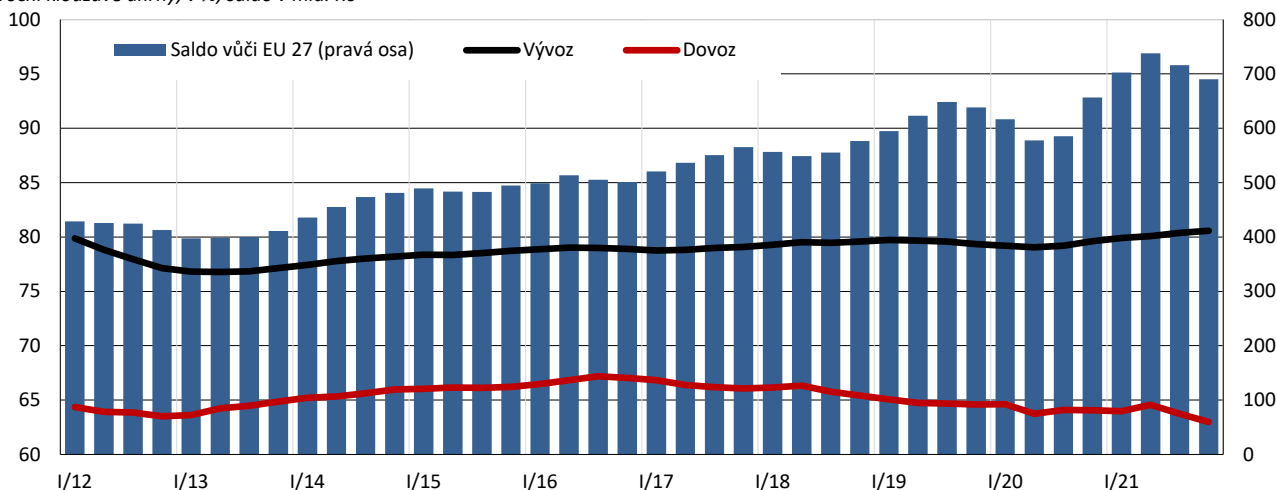
K meziročně horší bilanci zahraničního obchodu přispěla většina komoditních tříd. Nejvýrazněji se na poklesu salda podílelo zhoršení ve třídě nerostných paliv, když dovoz v této kategorii vlivem ceny ropy a zemního

plynu rostl rychleji než vývoz. Pokles salda byl rovněž vykázan ve třídách chemikálií a polotovarů (akumulace skladových zásob, růst cen železa a oceli) a strojních a přepravních zařízení (nedostatek polovodičů a omezení v automobilovém průmyslu). Nepříznivou bilanci korigovalo zlepšení ve třídě potravin a surovin.

Mezi hlavní obchodní partnery se na straně vývozu řadí země EU, kam směřovalo 80,6 % českého exportu (meziroční růst o 1,0 p. b.). Největší podíl na našem celkovém vývozu mělo s 31,0 % tradičně Německo. Druhým nejdůležitějším partnerem pro český export zůstalo Slovensko, následované Polskem, Francií, Rakouskem a Itálií. Největší meziroční růst podílu na českém vývozu byl zaznamenán u Polska (o 0,6 p. b.), naopak nejvíce klesl podíl vývozu do Německa (o 0,4 p. b.). Ze zemí mimo EU nejvýznamnějším obchodním partnerem zůstalo Spojené království, následované Spojenými státy americkými a Ruskem.

Graf č. 11: Podíl zemí EU na zahraničním obchodě ČR

roční klouzavé úhrny, v %, saldo v mld. Kč

Pramen: ČSÚ, propočty MF

Podíl zemí EU na českém dovozu se meziročně snížil o 1,1 p. b. na 63,0 %. Hlavním dovozním partnerem bylo i nadále Německo s téměř čtvrtinovým podílem na českém dovozu. Druhým největším dovozcem zůstala Čína, následovaná Polskem, Slovenskem, Itálií a Ruskem.

Kladné saldo se zeměmi EU se meziročně zvýšilo o 33 mld. Kč na 690 mld. Kč, přebytek se Spojeným královstvím narostl o 2 mld. Kč na 82 mld. Kč. Deficit s Čínou se meziročně prohloubil o 59 mld. Kč na 427 mld. Kč, obchodní bilance s Ruskem se zhoršila o 74 mld. Kč a dosáhla schodku 58 mld. Kč (vliv cen nerostných surovin). Deficit se Spojenými státy americkými se zvýšil o 3 mld. Kč na 14 mld. Kč.

5.2 Kapitálový účet

Kapitálový účet skončil v roce 2021 přebytkem 95 mld. Kč, meziročně vyšším o 28 mld. Kč. Příznivě na vývoj kapitálového účtu působil růst příjmů z rozpočtu EU určených na investiční účely.

5.3 Finanční účet

Na finančním účtu byl v roce 2021 vykázan čistý odliv finančních zdrojů (čisté půjčky do zahraničí) ve výši 11 mld. Kč, což představovalo 0,2 % HDP proti 2,9 % v roce 2020.

Čistý příliv přímých zahraničních investic dosáhl 5 mld. Kč. Čeští rezidenti investovali v zahraničí 161 mld. Kč, příliv zahraničního investičního kapitálu do ČR se zvýšil o 166 mld. Kč. Hlavní položku v přímých investicích představovaly reinvestované zisky, které se na přílivu podílely z 95,4 %. U portfoliových investic činil čistý odliv 75 mld. Kč. Vývoj této položky byl z velké části ovlivněn růstem zájmu rezidentů o podíly v zahraničních investičních fondech. Růst krátkodobých vkladů nerezidentů v bankovním sektoru se podílel na čistém přílivu zdrojů ve výši 297 mld. Kč, vykazovaných na účtu ostatních investic. Po vyloučení kurzových vlivů se rezervní aktiva ČNB vlivem transakcí pro její klienty zvýšila o 296 mld. Kč patrně vlivem přílivu finančních prostředků z EU fondů.

5.4 Devizové rezervy

Stav devizových rezerv ČNB meziročně vzrostl o 7,3 %, tedy o 258 mld. Kč. K 31. prosinci 2021 dosáhl 3 811 mld. Kč, tj. 153 mld. EUR, což odpovídá přibližně 62,3 % HDP.

6 Měnový vývoj a finanční trh

Měnová politika byla během roku citelně zpříšňována, důvodem byl prudký růst inflace, která se nyní pohybuje vysoko nad horní hranicí tolerančního pásma cíle ČNB. Úvěry domácnostem i nefinančním podnikům během roku zvyšovaly dynamiku, růst vkladů naopak spíše zpomaloval.

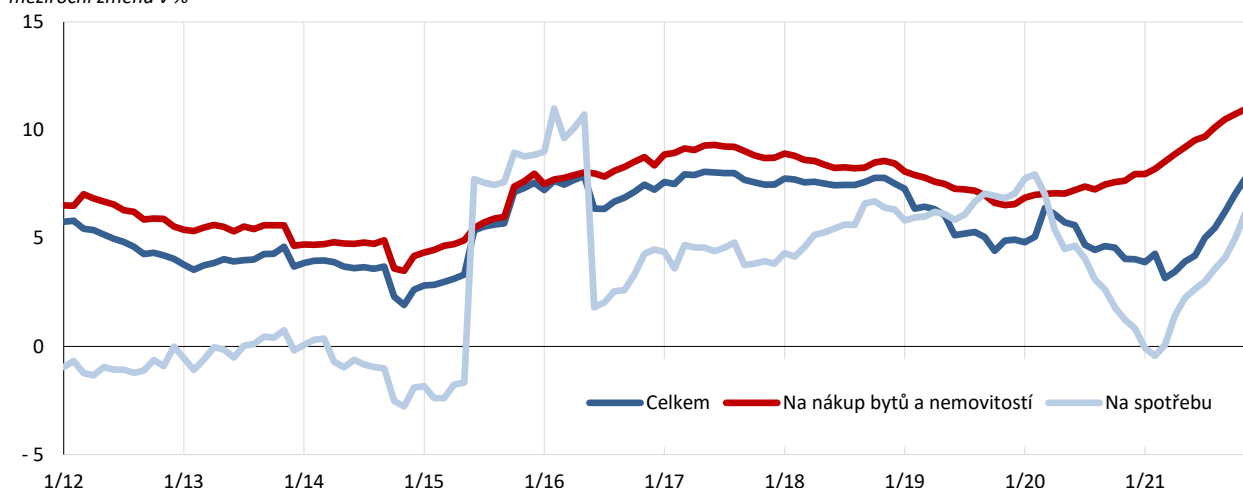
6.1 Vklady a úvěry

Celkové vklady dle Statistiky měnového vývoje v roce 2021 vzrostly o 10,3 % (proti 9,7 % v roce 2020). Vklady domácností se meziročně zvýšily o 10,8 % (proti 9,6 % v roce 2020), vklady nefinančních podniků o 8,8 % (proti 9,8 % v roce 2020). Silný růst vkladů domácností odrážel nárůst míry úspor domácností v souvislosti s nemožností realizovat nákupy statků a zejména služeb v první polovině roku.

Úvěry poskytnuté domácnostem a podnikům si zachovaly podobnou dynamiku jako v roce 2020 (růst o 5,2 %). Meziroční růst úvěrů domácnostem zrychlil na 8,2 % (proti 6,3 % v roce 2020). Úvěry na nákup nemovitosti, které tvořily necelých 78 % celkových úvěrů domácnostem, dále zrychlily svůj růst na 9,6 %. Růst úvěrů na spotřebu zpomalil o 1,3 p. b. na 2,9 %. Ostatní úvěry, kam patří zejména úvěry živnostníkům, naopak zvýšily tempo na 4,3 %.

Graf č. 12: Celkový objem úvěrů domácnostem

meziroční změna v %

Pramen: ČNB – Statistika měnového vývoje

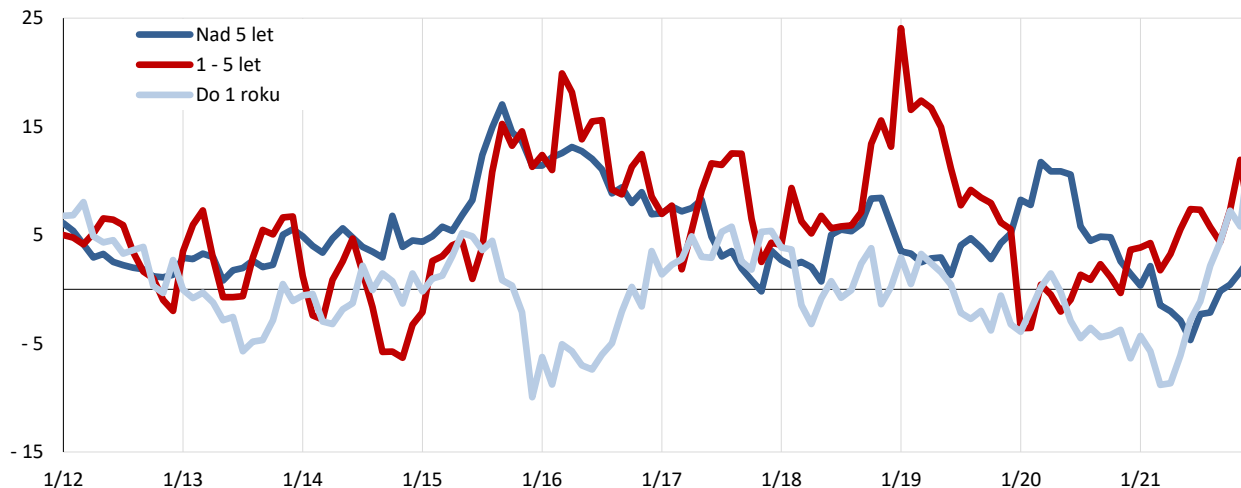
Poznámka: Zlomky v časové řadě úvěrů na spotřebu způsobeny akvizicemi nebankovních poskytovatelů měnovými a finančními institucemi.

V souvislosti se stále nízkými úrokovými sazbami a prozatímním nezvyšováním makrobezpečnostních úvěrových limitů byl v roce 2021 objem nově poskytnutých úvěrů na nákup bytových nemovitostí (bez refinancovaných úvěrů) proti předchozímu roku o 19,8 % vyšší.

Růst úvěrů nefinančním podnikům v roce 2021 zpomalil na 0,7 % (proti 3,1 % v roce 2020). Úvěry do 1 roku tvořící téměř čtvrtinu úvěrů podnikům se snížily o 0,5 %, střednědobé úvěry od 1 roku do 5 let meziročně vzrostly o 5,7 % a dlouhodobé úvěry nad 5 let tvořící více než polovinu z celkových úvěrů podnikům poklesly o 0,7 %.

Graf č. 13: Celkový objem úvěrů nefinančním podnikům

meziroční změna v %

Pramen: ČNB – Statistika měnového vývoje

Nevýkonné úvěry v bankovním sektoru se v roce 2021 již vyvíjely bez výraznějších výkyvů. V prosinci 2021 činil jejich podíl 1,5 % (meziročně o 0,3 p. b. méně) u domácností a 3,8 % (o 0,4 p. b. meziročně méně) u nefinančních podniků. Absolutní objem těchto úvěrů domácnostem a nefinančním podnikům byl v prosinci 76,8 mld. Kč, tj. meziročně o 2,3 mld. Kč méně.

Celkový poměr úvěrů a vkladů domácností a nefinančních podniků se meziročně zvýšil o 0,8 p. b. na 70,0 % v prosinci 2021. Banky tak nadále mají dostatečnou rezervu primárních zdrojů na poskytování úvěrů a nejsou závislé na financování ze zahraničí.

V souladu s výsledky minulých zátěžových testů prováděných ČNB potvrdil bankovní sektor svoji odolnost vůči negativním šokům. Sazba proticyklické kapitálové rezervy byla během roku 2021 ponechána na 0,50 %.

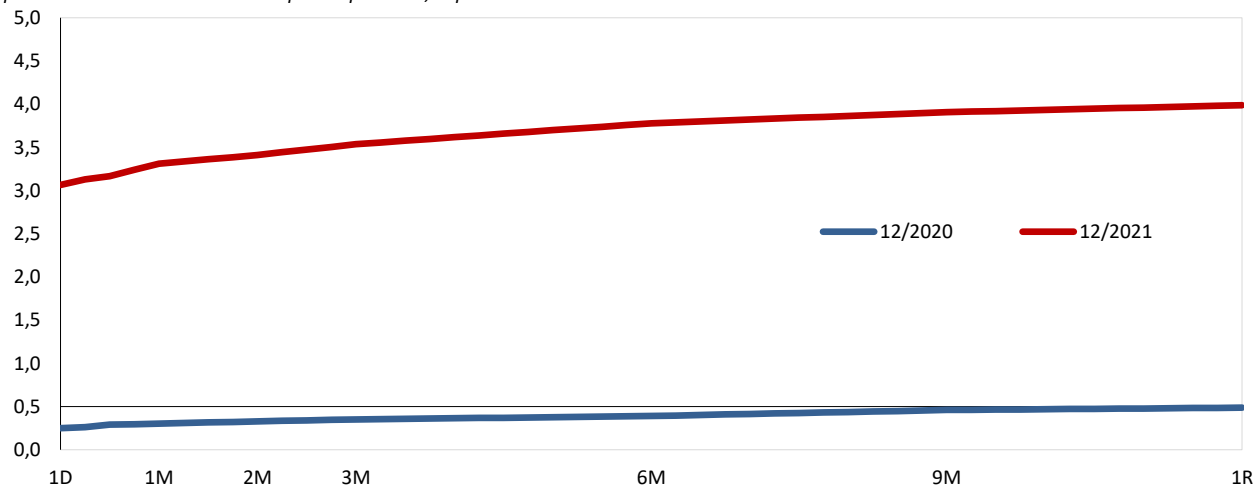
6.2 Úrokové sazby

S ohledem na výrazné zvyšování inflace ČNB během roku zvýšila dvoutýdenní repo sazbu o 3,50 p. b. až na 3,75 %. Americký Fed ponechal primární sazbu na 0,00-0,25 %, ECB primární úrokovou sazbu též nezměnila (zůstala na 0,00 %), a pokračovala v programech nákupu aktiv. Úrokový diferenciál ČR vůči eurozóně a USA se během roku výrazně zvýšil.

Vyšší primární úrokové sazby vedly k ekvivalentnímu posunu krátkodobé peněžní výnosové křivky směrem nahoru. Jednodenní, tříměsíční a roční sazby PRIBOR byly v prosinci 2020 v průměru na 3,1 %, 3,5 %, resp. 4,0 %.

Graf č. 14: Krátkodobá peněžní výnosová křivka

průměrná měsíční sazba PRIBOR podle splatnosti, % p. a.

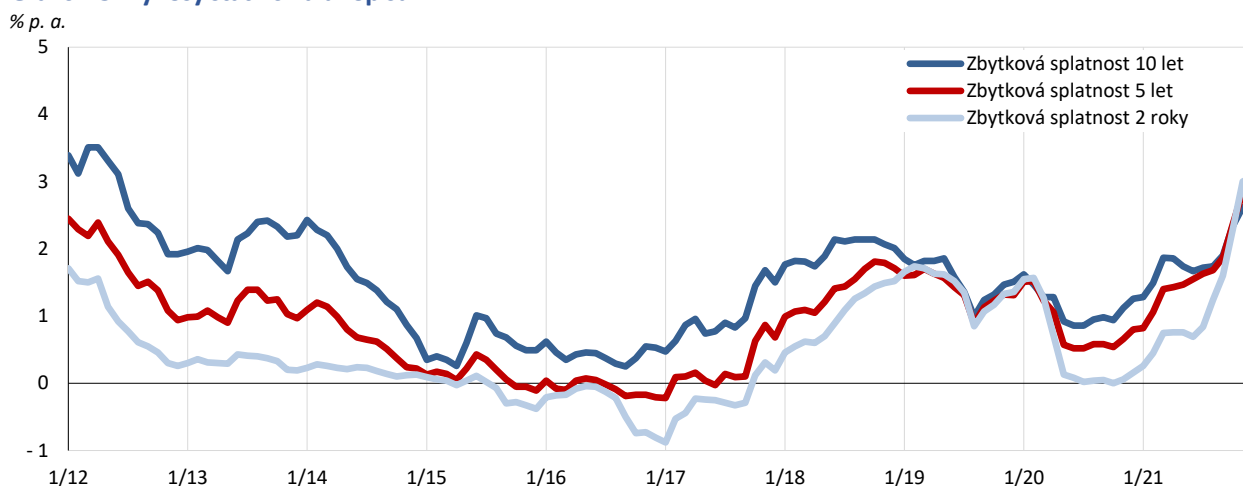

Pramen: ČNB

Klientské úrokové sazby z celkového objemu úvěrů a vkladů významněji rostly v souvislosti se zvyšováním primárních úrokových sazeb až v samém závěru roku 2021. Úrokové sazby z vkladů domácností v prosinci 2021 činily 0,5 % (proti 0,3 % v prosinci 2020), z úvěrů 3,3 % (proti 3,4 % v prosinci 2020). Průměrné úrokové sazby nefinančním podnikům u vkladů v prosinci 2021 dosáhly 0,5 % (proti 0,1 % v prosinci 2020), výrazně se podnikům zvýšily úvěrové sazby z úvěrů na 4,7 % (proti 2,6 % v prosinci 2020).

Výnosová křivka českých státních dluhopisů byla kromě závěru roku rostoucí. Výnosy státních dluhopisů se splatnostmi se 2, 5 a 10 let meziročně zvýšily z hodnot 0,2 %, 0,8 %, respektive 1,3 % v prosinci 2020 na hodnoty 3,1 %, 2,8 %, respektive 2,6 % v prosinci 2021, výnosová křivka byla v závěru roku inverzní. Rozpětí mezi českými a německými konvergenčními dluhopisy (průměrná zbytková splatnost 10 let) se v závěru roku zvýšilo až na 3,0 p. b., což reflektovalo rozdíly v současném nastavení měnových politik i dlouhodobá očekávání vývoje úrokových sazeb.

Graf č. 15: Výnosy státních dluhopisů

Pramen: ČNB

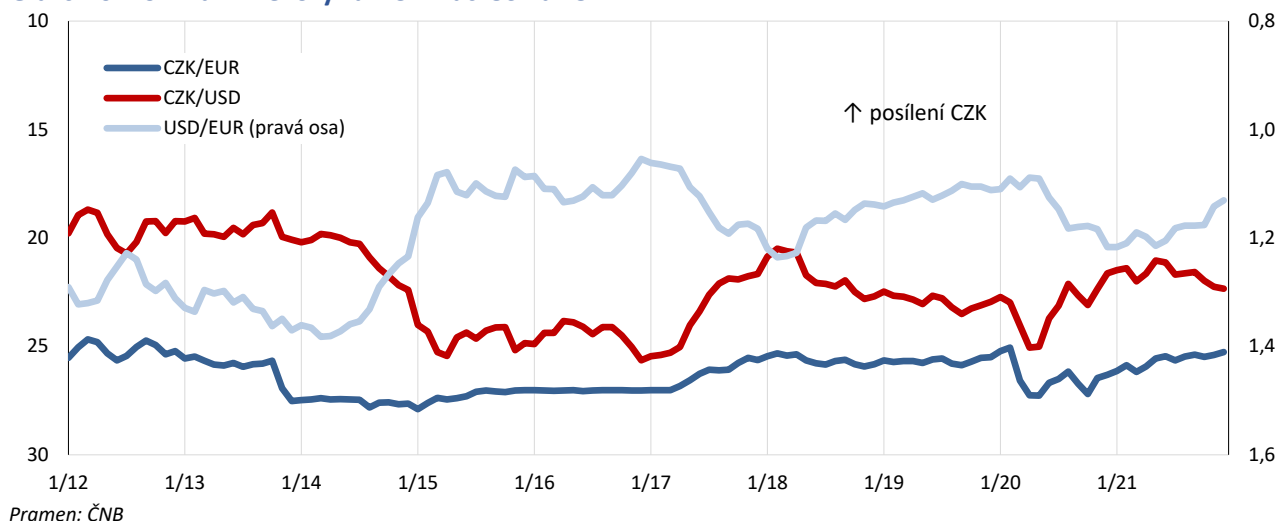
Český akciový trh v roce 2021 zaznamenal poměrně výrazný růst stejně jako ostatní světové burzy, hodnota indexu PX byla na konci roku o 38,8 % meziročně vyšší.

6.3 Měnové kurzy

Měnový kurz koruny vůči euru byl během většiny roku 2021 relativně stabilní, v jeho závěru však začal vlivem zvyšujícího se úrokového diferenciálu vůči eurozóně poměrně výrazně posilovat. Při ročním průměru 25,6 CZK/EUR koruna meziročně posílila o 3,1 %.

Vůči dolaru koruna během roku fluktovala podobně jako vůči euru, poměrně výrazně též posilovala v závěru roku. V průměru byla s hodnotou 21,7 CZK/USD silnější o 7,0 % oproti předchozímu roku. Úrokový diferenciál Fedu vůči ECB byl během roku stabilní, dolar však na konci roku poměrně výrazně posílil, což bylo zřejmě dáno očekáváním zvyšování sazeb Fedu. Průměrná roční hodnota 1,18 USD/EUR nicméně znamenala jeho oslabení o 3,6 %.

Graf č. 16: Nominální měnový kurz CZK vůči USD a EUR

Pramen: ČNB

7 Srovnání makroekonomického rámce schváleného státního rozpočtu na rok 2021 a jeho změn se současnými daty

Srovnání klíčových ukazatelů přináší níže uvedená tabulka.

Tabulka č. 12: Makroekonomický rámec státního rozpočtu pro rok 2021 vs. současný stav

		Makroekonomický rámec SR 2021 (září 2020)				Skutečnost (březen 2022)				Diference v p.b.			
		2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Hrubý domácí produkt	růst v %, s.c.	3,2	2,3	-6,6	3,9	3,2	3,0	-5,8	3,3	0,0	0,7	0,8	-0,6
Hrubý domácí produkt	růst v %, b.c.	5,8	6,3	-3,3	5,4	5,8	7,0	-1,7	7,5	0,0	0,7	1,6	2,1
Průměrná míra inflace	%	2,1	2,8	3,2	1,9	2,1	2,8	3,2	3,8	0,0	0,0	0,0	1,9
Zaměstnanost (VŠPS)	růst v %	1,4	0,2	-1,2	-0,7	1,4	0,2	-1,3	-0,4	0,0	0,0	-0,1	0,3
Míra nezaměstnanosti (VŠPS)	průměr v %	2,2	2,0	2,6	3,4	2,2	2,0	2,6	2,9	0,0	0,0	0,0	-0,5
Objem mezd a platů (domácí koncept)	růst v %, b.c.	9,6	6,6	-1,9	0,8	9,6	7,8	0,2	6,8	0,0	1,2	2,1	6,0
Podíl BÚ na HDP	%	0,4	-0,3	0,3	0,4	0,4	0,3	2,0	-0,8	0,0	0,6	1,7	-1,2

Pramen: ČSÚ, ČNB, propočet MF

Při hodnocení uvedených odchylek je nutné reflektovat skutečnost, že data z národních účtů jsou průběžně upravována ať již v rovině běžných či pravidelných revizí v důsledku zpřesněných informačních zdrojů, tak z důvodu mimořádných revizí, které plynou ze změn v metodice národních účtů. To se neprojevuje pouze na původních datech národních účtů, ale také v poměrových ukazatelích, které některá data z národních účtů používají. Z pohledu výše uvedené tabulky se jedná o poměr salda běžného účtu k HDP.

Makroekonomická predikce je proces závislý na datové základně, která je v daném okamžiku k dispozici. Z daných faktů potom vychází, že ex post uvedené odchylky nelze exaktně rozložit na část, která plyne ze samotné revize datové základny a část, která by byla dána chybou v predikci jako takové. Ex post tedy není možné spekulovat o tom, jaká by byla predikce v konkrétním minulém období, pokud by v tomto období byla známa v současnosti platná datová základna.

Skutečný růst reálného HDP skončil v roce 2021 mírně pod hodnotou, se kterou počítal Makroekonomický rámec státního rozpočtu ze září 2020. Naopak výrazně lepším výsledkem skončil vlivem vyššího než predikovaného růstu cenové hladiny nominální HDP. K podstatným změnám došlo u výdajových složek reálného HDP. Oproti predikci dopadla spotřeba domácností lepším výsledkem, nižší růst byl vykázan u spotřeby sektoru vládních institucí a investiční aktivity firem. Nebývale silný nárůst skladových zásob přispíval k dynamice HDP kladně, naopak příspěvek zahraničního obchodu byl vlivem silné dynamiky dovozů značně záporný.

Navzdory přetrvávající pandemii koronaviru COVID-19, která omezila řadu sektorů ekonomiky v 1. polovině 2021, byl skutečný meziroční nárůst míry nezaměstnanosti díky účinkům přijatých vládních opatření na udržení zaměstnanosti oproti prognóze nižší. Míra nezaměstnanosti tak i nadále patřila k nejnižším mezi

zeměmi OECD. Spotřebitelská inflace byla vzhledem k fricím na straně nabídky a rostoucím cenám ropy a dalších komodit ve skutečnosti silnější. Mzdový vývoj pak vlivem nedostatku pracovníků a vyplácení mimořádných odměn související s řešením pandemie předčil očekávání.

II. Hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2021

Podle údajů ČSÚ skončilo hospodaření sektoru vládních institucí v roce 2021 deficitem ve výši 5,9 % HDP a bylo stále velkou měrou ovlivněno pokračujícími epidemiemi koronaviru, jejími ekonomickými důsledky a opatřeními provedenými v oblasti veřejného zdravotnictví či stimulační fiskální politiky. Ačkoliv jde loňský schodek především na vrub státního rozpočtu, ani posílené transfery státního rozpočtu zdravotním pojišťovnám ve formě vyšší platby za státního pojištěnce nevykompenzovaly vysoké výdaje ve zdravotnictví a hospodaření fondů sociálního zabezpečení skončilo rovněž v mírném deficitu. Naopak místní vládní instituce vykázaly opět přebytek, ke kterému přispěla úprava rozpočtového určení daní. Z pohledu strukturálního salda vedla expanzivní fiskální politika k deficitu ve výši 4,1 % HDP, neboť celá řada opatření byla jednorázové nebo přechodné povahy a pokles příjmů do určité míry cyklického charakteru.

Růst daňových příjmů a pojistných plateb činil 4,3 %, ovšem samotné daňové příjmy hlavně v důsledku schváleného „daňového balíčku 2021“ klesly o 1,4 %. Balíček přinesl mimo jiné snížení efektivní sazby daně z příjmů fyzických osob s dopadem 99 mld. Kč, což se odrazilo v jejím meziročním poklesu o 25,2 %. Výnos daně z příjmů právnických osob rostl o 3,9 % a byl rovněž negativně ovlivněn několika opatřeními výše zmíněného daňového balíčku, například možností uplatnění mimořádných odpisů.

Příspěvky na sociální a zdravotní pojištění rostly o 11,4 %. Jejich tempo odráželo růst mezd a platů v ekonomice, umocněný postupným odezněním opatření zmírňujících socioekonomické dopady protiepidemických restrikcí a mimořádnými odměnami vyplacenými vybraným skupinám zaměstnanců veřejného sektoru v souvislosti s epidemií. Ke dvouciferné dynamice přispělo rovněž zvýšení platby za státního pojištěnce do systému veřejného zdravotního pojištění o částku 29,1 mld. Kč.

Výnos daně z přidané hodnoty rostl o 9,7 %. Autonomní vývoj, tažený oživenou spotřebou domácností, byl korigován celou řadou diskrečních opatření s negativním vlivem v úhrnné výši 10,1 mld. Kč. Výnos spotřebních daní bez dotací na obnovitelné zdroje energie rostl o 2,6 %. Pozitivně působily zejména změny sazeb na tabákové výrobky s dopadem 5,2 mld. Kč. Naopak výnos daně z minerálních olejů tlumilo snížení sazby daně na naftu v celkové výši 5,6 mld. Kč.

Výdaje na konečnou spotřebu si zachovaly značnou dynamiku ve výši 5,7 % s přispěním naturálních sociálních dávek, náhrad zaměstnancům a mezispotřeby. Na druhou stranu byl jejich růst korigován vyšší produkcí. Objem mezd a platů ve veřejné sféře se zvýšil o 6,5 % a kromě nárůstu platů pracovníků ve školství, zdravotnictví a sociálních službách se do něj promítly mimořádné odměny zdravotnickému personálu, pracovníkům v sociálních službách a ozbrojeným složkám. Tempo růstu naturálních sociálních dávek ve výši 11,0 % navazovalo na silnou dynamiku z předchozích dvou let, jelikož i tyto výdaje byly stále zatíženy epidemickou situací a vakcinací obyvatelstva. Jejich objem současně navýšily odměny zdravotníkům v soukromých zařízeních vyplacené zdravotními pojišťovnami. Mezispotřeba vzrostla o 2,3 %, jednak kvůli vyšší reálné spotřebě (zejména v oblasti zdravotní péče) a jednak vlivem vyšší inflace, v závěru roku tažené zejména růstem cen energií.

Zvýšení peněžitých sociálních dávek o 4,7 % reflektovalo jak zákonnou valorizaci dávek důchodového pojištění, tak úpravu některých dávek podporujících rodiny s dětmi, ošetřovné v případě uzavření škol či karantény dítěte i navýšení transferů do veřejného zdravotního pojištění.

Investice do fixního kapitálu rostly 3,1% tempem a zatímco ústřední vládní instituce zvýšily investice o 7,2 %, územním jednotkám poklesly o 1,7 %. Z hlediska jejich financování (zejména v oblasti dopravy) došlo již k zapojení prostředků z Nástroje pro oživení a odolnost.

Programy podpory v souvislosti s COVID-19 byly důvodem růstu dotací o 15,1 %. Další formy podpory (zejména kompenzační bonus) byly klasifikovány jako kapitálové transfery, které však vzhledem k vysoké srovnávací základně roku 2020 poklesly o 22,3 %.

Deficitní hospodaření vládních institucí, zejména pak státního rozpočtu, se promítlo i do výše dluhu v roce 2021, který vzrostl o 4,2 p. b. na 41,9 % HDP.

Tabulka č. 13: Hlavní fiskální ukazatele

		2017	2018	2019	2020	2021
Celkové příjmy sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	2068,9	2244,8	2394,3	2366,6	2479,9
	<i>% HDP</i>	40,5	41,5	41,4	41,6	40,5
Celkové výdaje sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	1992,2	2 196,5	2 377,6	2 695,8	2 839,3
	<i>% HDP</i>	39,0	40,6	41,1	47,3	46,4
Saldo sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	76,7	48,3	16,7	-329,2	-359,4
	<i>% HDP</i>	1,5	0,9	0,3	-5,8	-5,9
Dluh sektoru vládních institucí	<i>mld. Kč</i>	1 749,7	1 734,6	1 740,3	2 149,3	2 566,6
	<i>% HDP</i>	34,2	32,1	30,1	37,7	41,9

Zdroj: ČSÚ, výpočty strukturálního salda MF ČR